

सेल्टरदाता र भूमिगत कार्यकर्ता

लोचना अधिकारी
पूर्व सदस्य, गण्डकी प्रदेश कमिटी

हल्केलामा आगो राखेकालाई मात्र पोलेको अनुभव हुन्छ । जहाँ त्याग, बलिदान, समर्पण गरिन्छ, त्यसैको बढी माया हुन्छ । चाहे त्यो भौतिक, शारीरिक वा मानसिक नै किन नहोस् । लाखौं जनता र हजारौं नेता-कार्यकर्ताको रगत, पसिना, आँसुको हिमनदी हो- नेकपा (एमाले), जुन निरन्तर बगिरहन्छ, बगिरहन्छ ।

कास्की जिल्ला बेगनास गाउँ पञ्चायतको बेगनास र रूपातालको दुई आँखाको नानी सुन्दरगाउँमा बुवा तोयनाथ र आमा यशोधरा अधिकारीकी जेठी छोरीका रूपमा २०२३ जेठ १० गते यस धर्तीमा पाइला टेकेकी थिएँ । मुखियाकी नातिनी, मास्टरकी छोरी, तीन दाजुभाइ र तीन दिदीबहिनीकी धनी सानै उमेरबाट विद्यालय जाने अवसर पाएँ । पढाइमा तेज, अन्य क्रियाकलापमा सक्रिय भएपछि गुरुहरू, साथीहरूको माया पाउनु स्वाभाविक थियो । गाउँमा आनन्दज्योति निमावि कक्षा सातसम्म थियो । बाल्यकाल अत्यन्तै उर्वर र सुन्दर थियो । १३ वर्षकै उमेरमा सात कक्षा पास गरेपछि मलाई पोखरा कन्या माविमा भर्ना गरिदिनुभएको थियो । गाउँमा छोरी पढाउने चलन थिएन र साथी पनि थिएनन् । पढ्ने रहर हुँदाहुँदै त्यो बिरानो सहरमा एकलै बस्न नसकी म गाउँ फर्के । अर्को वर्ष गाउँमै हाइस्कूल खुल्ने र फेरि पढ्ने अभिलाषामा एक वर्ष त्यत्तिकै बिताएँ ।

राजनीतिमा प्रवेश

बेगनास वामपन्थीहरूको उर्वर भूमि थियो । बहुदल र निर्दलको निर्वाचनले राजनीतिक चेतना विस्तार हुँदै थियो । बुवाले बनारसमा मोदनाथ प्रश्रितसँग बसेर पढ्नुभएकाले क्रान्ति, आन्दोलन र समाज परिवर्तनका कुरा गर्नुहुन्थ्यो । एकदिन मलाई

‘नारी बन्धन र मुक्ति’ पुस्तक दिँदै भन्नुभयो— ल, यो किताब पढ, अर्को वर्ष मावि खुल्छ अनि आठमा भर्ना गरौंला।’ अध्ययन गर्ने बानी नानीदेखिकै रहेछ, के गरौं के पढौं भन्ने भइरहँदा नजिकैको पुस्तकालयबाट लिएर पढेको ‘मुनामदन’, ‘गौरी’ कण्ठै थियो। माघमा स्वस्थानी भन्न घरघर र वरपर भ्याइनभ्याइ हुन्थ्यो। जेठी छोरी हुनुको नाताले सानैदेखि घरभित्र र बाहिरका सबै काम गर्नुपर्थ्यो। ‘नारी बन्धन र मुक्ति’ पुस्तक जति पढ्दै जान्थे उति गाउँका आमा दिदीबहिनीका अनुहार सम्झन्थे। सबैको विश्वासिलो भएकीले मेलापात, घाँसदाउरा, पानीपँधेरा गर्दा महिलाहरूका कथाव्यथा नजिकबाट बुझेकी थिएँ। झन् यो पुस्तकले छर्लङ्ग पारिदियो। अझै भन्दा राजनीतिक यात्राको मार्गदर्शन यसैबाट भयो। जता हेरे पनि अन्याय, अत्याचार, विभेद देख्न थालेँ, घरमै पनि सबै काम गर्नुपर्ने भएकाले ममा बिस्तारै विद्रोह टुसाउन थाल्यो। ‘वर्ग सङ्घर्ष’, ‘आमा’ उपन्यास र माओका ‘रेडबुक’ पढ्न थालेँ।

२०३७ सालमा गाउँमा आठ कक्षामा भर्ना भएँ। हामी भाग्यमानी विद्यार्थी रहेछौँ। थोरै समयका लागि मात्र माध्यमिक तहमा स्ववियुको निर्वाचन हुने भयो। नेकपा (माले) ले सम्पर्क गरिसकेको थियो। गाउँमा सूर्य अधिकारी काका र गोकर्ण तिवारी दाइको घर सेल्टर थिए। पार्टी काममा मीनराज पौडेल कमरेड (लाल) खटिनुभएको थियो। अनेरास्ववियु र नेविसङ्घका बीचमा स्ववियु निर्वाचन हुने भयो। मलाई सचिवमा उठाइयो। मैले ‘भोला दाइले अध्यक्षमा जित्न गाह्रो हुन्छ, मलाई दिनूस्’ भनेँ। ‘तपाईं उमेरले सानो, कार्यक्रम बनाउन र चलाउन सिपालु, सचिवको काम धेरै हुन्छ’ भन्नुभयो। नमान्ने कुरै भएन। राधकृष्ण लामिछाने दाइले इतिहास र भूगोल पढाउनु हुन्थ्यो, पढाउँदै गर्दा राजनीति घुसाउनु हुन्थ्यो। निर्वाचन भयो। अध्यक्ष नेविसङ्घ र बहुमतसहित सचिवमा म विजयी भएँ। त्यसै बेला पनि परिस्थिति आकलन गर्ने क्षमता रहेछ। वामपन्थीको उर्वरभूमिमा नेविसङ्घका तर्फबाट अध्यक्ष देवीप्रसाद तिवारी निर्वाचित भए। यसरी औपचारिक रूपमा राजनीतिक यात्रा सुरु भयो। २०३७ फागुनमा पुरुन्चौरमा भएको भेलाले शान्ता मानवीको अध्यक्षतामा अखिल नेपाल महिला सङ्घको पुनर्गठन भएपछि अनेमसङ्घ बेगनास गाउँ कमिटीको अध्यक्ष बन्ने दिन म लोचनाबाट कमरेड (रिता) बनेकी थिएँ।

नक्सा बोकेर हिँडेको पहिलो दिन

राजनीतिक चेतना र जिम्मेवारी दिन दुई गुना रात चौगुना बढ्दै थियो। एक दिन साँझपख सूर्य काकाको घरमा जाने खबर आयो। पक्कै पार्टीको कामले होला, पाँच/सात मिनेट लाग्ने बाटोमा कतिबेला पुगौँ जस्तो भयो। काकाको घरमा नेताका

लागि छुट्टै धन्सार थियो । मलाई काकाले कोठामा लानुभयो । गोरो, अग्लो र हँसिलो मोटोघाटो वामदेव गौतम (गिरीश) कमरेडलाई चिनाउँदै भन्नुभयो, 'यिनै हुन् लोचना (रिता) । साह्रै विश्वासिली, निडर, चलाख, इमान्दार, जस्तो जिम्मा दिए पनि पूरा गर्छिन् ।' यता हरिश कमरेड एउटा कागजमा यति राम्रो नक्सा बनाउँदै हुनुहुन्थ्यो कि त्यति राम्रो त मेरा गुरुहरूले पनि बनाएको देखिन्नँ । वन, बाटो, खोला, स्कुल, पुल, घरहरू सबै सङ्केत देखा भर्खर भर्खर नौलो जनवाद पढेको, समाजवाद, साम्यवादमा पुग्ने लक्ष्य सुनेको, कम्युनिस्टहरूले अहिले नै त्यो साम्यवादी समाजको चित्र बनाइदिए ! कस्ता घर, बाटा, पुल, विद्यालय, अस्पताल, आहा ! त्यो समाज कस्तो होला ? पानीको साह्रै दुःख भोगेकी म, घरघरै धारा, राम्रा स्कुल, अस्पताल, काम अनुसारको दाम आदि सोच्दै थिएँ, वामदेव गौतमले 'बाटोमा डर त लाग्दैन नि !' भन्नुभयो । मैले 'एकलै हिँडेकी त छैन, तर जसरी पनि जिम्मेवारी पूरा गर्छु' भनेँ । एउटा चिठी र एउटा नक्सा हातमा थमाउनुभयो । भोलि बिहानै ४ घण्टाको बाटो हंसपुर पुगेर शारदा सुवेदी (विनय) कमरेडलाई दिनुपर्ने रहेछ । बाटोमा कतै अलमल पर्दा नक्सा हेर्ने, बाक्ला घरको बीचमा विनय कमरेडको घर अलि बोल्ड गर्नुभएको रहेछ । यसरी नक्सा बोकेर हिँड्ने दिन सुरु भए । अहिले जस्तो फोन सुविधा थिएन, ४० वर्षअगाडिका दिनहरू । पछि मैले भूमिगत भएपछि त्यसरी नै नक्सा बनाएर कैयौँ कार्यकर्तालाई सम्पर्क गर्न चिठी पुऱ्याउन ठाउँ-ठाउँमा पठाएँ ।

रातभरि हिँडेको पहिलो रात

पार्टी कामको विस्तार, जनसङ्गठन निर्माण, प्रशिक्षण कार्यले तीव्र गति लिइरहेको थियो । जिल्ला र राष्ट्रियस्तरका कार्यक्रमको व्यवस्थापन टिममा रहेर जिम्मेवारी बहन गर्ने क्रममा २०३९ भदौ २०-२१ गते बेगनास प्रथम राष्ट्रिय शिक्षक भेला थियो । कमरेड लाल र किरण गुरुङ (सुमन) खटिनुभएको थियो । कमरेड सुमनले कागज काटेर रातो कपडामा टाँसी ब्यानर तयार गर्नुभएको थियो । दुई-तीन दिनदेखि अनिंदो थिएँ, त्यहीँमाथि चिया घप्लक्कै पोखियो, म डरले थर्रर काँपेँ । अनुहारतिर हेर्दै यत्रो मिहिनेत खेर गयो भन्नुभयो । भेला दुई दिन राम्रो चल्यो । खाना, खाजा लिएर हलमा जान पाइन्थ्यो । एक जना मात्र महिला शिक्षक पूर्णशोभा चित्रकार देखेर खुसी पनि भाएँ, अचम्मिन्त पनि । यतिका पुरुषहरू भएको ठाउँमा एक जना महिला निर्धक्क बस्न सक्ने, अति अनुशासित पार्टीको सिपाही हुन पाएकामा भित्रभित्र उदेकै खुसी थिएँ । दोस्रो दिन साँझ गाईगुडै चलेछ- बेगनासमा मालेको भेला छ रे ! अब रातमै गाउँ छोड्नुको विकल्प थिएन । पाँचवटा समूहमा विभिन्न बाटोबाट सुरक्षित अवतरण गराउने लिस्टमा मेरो नाम थियो । बेगनास माझठाना, कालिका, विजयपुर हुँदै अँध्यारोमै पोखरा पुऱ्याउनुपर्ने,

उसो त बेगनास ल्याउन पनि मेरो एउटा टिम थियो। बढी खतिवडा सर अलि पाको हुनुहुन्थ्यो। रातमा बारीको डिलबाट तल खस्नुभयो। जनतालाई मुक्ति दिन हिँडेको झण्डै आफैं मुक्त भएँ भनेर खुट्टा समाउनुभयो। अझै बेला भएको छैन भन्दै मिचमाच, तन्याकतनुक पारेपछि हिँड्नु भयो। उहाँहरूकै टिम रहेछ, सबै बाहिरका। बाटो केही थाहा हुने कुरा भएन। राती १० बजे बेगनासको डिलबाट हेर्दा पारि ज्यामिरे, माझठाना, कालिका मस्त निदाइसकेको थियो।

माझठाना र बेगनासको बीचमा सातदोबाटो नपुगेसम्म बाक्लो वन थियो। बहुत सतर्कतापूर्वक हिँड्दै गर्दा वनको बीचमा टर्चलाइट बलेको सन्याकसुरुक आवाज आयो। लौ, आज एकैचोटि जेलमा पुगिने भयो, यही बाटो पुलिस आएछन्। बुढा कमरेडहरूको मुटुले ठाउँ छोड्यो। अहिले सम्झँदा थर्रर ज्यान काँप्छ। उहाँहरूलाई थोरै वनभित्र लगें, 'चुपचाप बस्नुस्, के रहेछ बुझेर आउँछु। असहज परिस्थितिमा धैर्य, उच्च मनोबल चाहिन्छ' भएँ। हिँड्न लाग्दा सबैले 'तपाईं महिला, हामीमध्ये कोही जान्छौं' भन्नुभयो। 'आज महिला, बच्चा केही होइन, म तपाईंहरूको कमान्डर हो, मलाई वैकल्पिक बाटाहरू थाहा छ, तपाईंहरूलाई केही थाहा छैन। चुपचाप बस्नुहोस्' भनेर म बिस्तारै तल झरें। रातको १२ बजे, निष्पट्ट अँध्यारो थियो। वन कुखुरा, मृग पाइने जङ्गलमा रुखको फेदबाट हेरें, दुई जना सिकारी बन्दुक भिरेर, टर्च बालेर, कुखुरा खोज्दै हिँडेको देखेपछि ढुक्क भएँ र डरले काँपेका कमरेडहरूलाई सबै बताएँ। ४५ मिनेटपछि बिस्तारै बाटो लागियो। भोक, निद्रा, थकाइ केही थिएन। उज्यालो नहुँदै विजयपुर खोला तर्नु थियो। रातभरि हिँडेपछि मिर्मिरे उज्यालोमा पोखरा पुगेर बिदाइ गरें। न उहाँहरूले मलाई चिन्नुभयो, न मैले। त्यसपछिका दिनहरूमा मलाई राती हिँड्न डर लागेन। अहिले भीम सुवेदी कमरेडले पटक-पटक चर्चा गर्दा आनन्द आउँछ र ऊर्जा पनि।

२०३९ मङ्सिरमा अनेरास्ववियुको तेस्रो जिल्ला अधिवेशन बेगनासमा हुने भयो। त्यसको पनि व्यवस्थापनको जिम्मा मलाई पन्यो। केन्द्रीय अध्यक्ष गौरी प्रधान प्रमुख अतिथि हुनुहुन्थ्यो। कार्यक्रम उद्घाटन हुने लाग्दा पुलिसले हस्तक्षेप गर्‍यो। त्यही वर्ष तीजमा ठूलो कार्यक्रम आयोजना गरी पञ्चायतविरोधी गीत आफैं रचना गरेर गाउँदा सर्वाधिक रुचाइएको थियो। यस्तो थियो उक्त गीत :

‘पारिपाखा वनपालेमा न्याउली चरी करायो
पञ्चायती व्यवस्थाको मूल्य हरायो
नबुझेर भन्थेँ मैले सिक्री लाउन पाइएन
दासताको साङ्लो रैछ अब चाहिएन।’

गीत रचना गर्ने, गाउने निकै रुचि थियो। तीज र ८ मार्च जनचेतना फैलाउने दिनका रूपमा एक वर्षदेखि तयारी गरिन्थ्यो। कला, गला सुन्न गाउँभरिको भेला हुन्थ्यो। हाइस्कूलमा लोचनाको तीज कार्यक्रममा जाने भन्दै बुढाबुढीदेखि सबै उत्साहित हुन्थे। हुन पनि निर्धक्क रूपमा चेतना फैलाउने माध्यम थियो तीज र मार्च ८। कमरेड ऋषि देवकोटा 'आजाद'को हत्यापछि गोमा देवकोटा दिदी १० महिनाकी छोरी जोशिला र स्वीटर बुन्ने मेसिन बोकेर बेगनास आउनुभयो। दिउँसो स्वीटर बुन्ने, राती सँगसँगै पार्टी काममा जान थाल्यौं। उहाँसँगको लामो सामीप्य र सहयात्राले निकै ऊर्जा थपेको थियो। राजनीतिमा कलिलो उमेरमा होमिएको, निकै धेरै कार्यक्रमको नेतृत्व गरिरहँदा प्रतिक्रियावादीहरूको नजरमा परेकाले वारेन्ट काटिसकेको थियो। २०३१ सालमा मेरो एसएलसी नजिकै आउँदै थियो। मलाई भने बुर्जुवा शिक्षाले कुनै परिवर्तन गर्न सक्दैन, साम्यवादको लक्ष्यमा पुगिँदैन भन्ने भइसकेकाले त्यति रुचि थिएन। एकपटक सुनेपछि, पढेपछि आउने क्षमता र भविष्यमा नर्स बन्ने योजनाले यति छिट्टै यो कहालीलाग्दो यात्रा कसरी तय गरें, अहिले सम्झँदा पनि आश्चर्य लाग्छ।

कठिन भूमिगत जीवनका सात वर्ष

पञ्चायतविरोधी गतिविधिमा लागेको भनेर उग्र रूपमा पटक-पटक पुलिसले पिछा गर्न थाल्यो। केही समय अर्धभूमिगत रूपमा काम गर्दा घरबाट पनि दबाब सिर्जना भयो। तिनताका मङ्सिरको अन्तिमतिर एसएलसी परीक्षा हुन्थ्यो, परीक्षा दिएर भूमिगत लैजाने पार्टीको योजना थियो। राष्ट्रिय मावि पोखराबाट परीक्षा सकेँ। घरमा आमालाई भनें— 'मलाई गाउँमा बस्न खतरा छ, पुलिसले भेटे लान्छ। बरु पोखरा बस्छु, कटिड सिलाइ सिक्छु, रिजल्ट आएपछि क्याम्पस पढ्न सजिलो हुन्छ।' आमाले मान्नुभएको थिएन, बुवा घर हुनुहुन्थेन। म एक महिनालाई पुग्ने चामल, दाल, तरकारी, घ्यू, लुगाफाटो बोकेर हिँडेँ। नौलो जनवाद, समाजवाद, साम्यवादको सुन्दर समाज निर्माण गर्ने परिकल्पना बाहेक मेरो अरु कुनै स्वार्थ थिएन। पोखरा झरेर सबै सामान बेचेँ। २ सय ५० रुपैयाँमा त्यसबेला एचएमटी घडी पाइन्थ्यो, १ सय १० रुपैयाँमा एभरेडि लाइट पाइन्थ्यो। घडी, लाइट, स्टिच मिसिन, पिन, सियोधागो, डायरी, पेन, सामान्य औषधि किनेँ। स्कुले जामासँगै कठिन यात्रा तय गरें।

बगरमा साँझपख कमरेड मीनराजले सम्पर्क गरी लालटिन बजारमा रहेको गोपाल श्रेष्ठको घरमा पुऱ्याउनुभयो, जहाँ भूमिगत जानेहरूलाई दुई दिनको प्रशिक्षण दिनुहुन्थ्यो। त्यहाँ कमरेड त्रिलोचन ढकाल, केशवलाल श्रेष्ठ, किरण गुरुड, धर्मदत्त देवकोटाले निकै राम्रो प्रशिक्षण दिनुभएको थियो। तीन/आठ नियम कण्ठ थिए। जनताको घरमा

बस्दा, बोल्दा, खाँदा, सुत्दा, दैनिक व्यवहार, सुरक्षाका उपायहरू, सङ्गठन निर्माण, बैठक सञ्चालन, प्रशिक्षण, एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जाँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू, कार्ययोजना निर्माण, दायित्व सम्पन्न गरेपछि सुरुमा आफूभन्दा सिनियर र पछि सिधै हेडक्वार्टर पोखरामा पुगेर पार्टी सचिव, अञ्चल सचिवलाई रिपोर्टिङ गर्ने आदि विषयमा पूरा ज्ञान लिएर तेस्रो दिन उत्तरपश्चिम इलाका शारदा सुवेदीसँग पहिलो सेल्टरदाता (भीम सुवेदी, मित्र कुमारी गुरुङ सुवेदी) कहाँ पुगेँ। उहाँहरूलाई पहिला नै चिनेकी थिएँ।

कठिन पञ्चायतकालमा जनताका घरमा बसेर मुक्तिको राँको बाल्ने बलिदानी कार्यकर्ता उत्पादन गर्न सजिलो थिएन। आश्रयदाता र भूमिगत कार्यकर्ता दुवैले कुशलतापूर्वक पाइला नटेक्ने हो भने सबै सखाप हुने कालरात्रिका दिन थिए। परिवारका सबै सदस्य बुढाबुढी, बालबच्चालाई राजनीतिक रूपमा सचेत बनाएर मात्र सेल्टर सिफारिस हुन्थे। म आफैँ पनि अत्यन्त मिलनसार, सहयोगी, कठिन परिस्थितिमा संयम, ठोस स्थितिको ठोस मूल्याङ्कन गर्ने, निडर साहसी, विश्वासिलो थिएँ। जनताका घरमा तलामा जहाँ धनसम्पत्ति, अझ भगवान् अर्थात् देवता राख्ने ठाउँमा भूमिगत नेता-कार्यकर्ता राखेर सेवा गर्ने सेल्टरदाता पार्टीका पिलर हुन्। आफ्ना नेताहरूप्रति यति अगाध माया, विश्वास थियो कि कास्कीकोटका अनेमसङ्घका महिला कमेरेडहरूले पाँच-पाँच रुपैयाँ उठाएर किनिदिएको ऊनीको पछ्यौरा कति प्रिय थियो ! कसैले देखिहाले पनि उहाँहरूको जस्तै पहिरन, भाषा, नाता-सानिमा, फुपू, मामाकी छोरी, मीत छोरी, दिदीबहिनी, सोल्टिनी, सैनी बनेर दिनभर जनसम्पर्क, रातभरि भेला, बैठक, प्रशिक्षण, सुरक्षाका पहरेदार, आवश्यक पर्दा दिसापिसाब फालेर, गाँस काटेर खाना खुवाउने सेल्टरदाताका बारेमा जति लेखे पनि कम हुन्छ। सेल्टरदाता बढी निम्न वर्गका, विश्वासिला थिए। कहिलेकाहीं राती पुग्दा खाना त सोध्नुहुन्थ्यो, घरको अवस्था देख्दा खाएर आएको भन्थेँ। फेरि रातभरि भोकले निदाउन दिने होइन।

कैयौँ दिन त एक मुठी मकै र दुई मुठी चिउराले पनि बितेका छन्। आज ती दिन सम्झँदा र अहिले कतिपय व्यक्तिका गतिविधि देख्दा मुडअफ हुन्छ। हिजोको फलामे अनुशासन यतिसम्म थियो, कार्यकर्ता यति इमान्दार थिए, रातभरि पुरुषहरूसँग हिँड्दा पनि पूर्ण सुरक्षित महसुस हुन्थ्यो। पार्टी सदस्यको मापदण्ड यति कडा थियो कि मैले भूमिगत गएपछि मात्रै २०३९ पुस ९ गते सदस्यता पाएकी थिएँ। जनताको जीवनस्तरभन्दा पनि तल थियो हाम्रो दिनचर्या। महिनाभरि १ सय २० रुपियाँ खर्च गरिन्थ्यो। एकपटक १ सय ३९ रुपियाँ खर्च पेस गर्दा शारदा सुवेदी कमेरेडले सातो खानु भयो। त्यसपछि केही समय भोकै हिँडेँ। साना दुःखले बनेको थिएन नेकपा (माले)। त्यसो त कामको परिणाम पनि उच्च थियो मेरो। २०४२ सालमा पञ्चायतलाई उपयोग

गर्ने नीति लिएपछि कास्कीबाट सोमनाथ अधिकारी 'प्यासी' दाइ रापंसमा विजयी हुनुभयो। २०४३ सालमा स्थानीय निर्वाचनमा उम्मेदवार उठाउने निर्णय भयो। मेरो क्षेत्रमा धिताल गाउँ पञ्चायतमा प्रधानपञ्च पृथ्वीनारायण कलेजको कक्षाकोठाबाटै टिकट लिएर आउनुभएको लालबहादुर पौडेल र उपप्रधानपञ्चमा प्रेम दवाडी, हेम्जामा जयप्रकाश बास्तोला, मोहन कार्की, ल्वाङमा राजेन्द्र गुरुङ, घाहाचोकमा आशबहादुर गुरुङ। सबैभन्दा बढी विजय हासिल गर्ने ७ जना प्रधानपञ्च र ३ जना उपप्रधानपञ्च मेरो क्षेत्रका थिए। त्यसबेला कमरेड जीवराज आश्रितले उच्च मूल्याङ्कन र प्रशंसासहित दिएको बधाईले थप ऊर्जा दिएको थियो। काममा केन्द्रित भएर रातदिन खटेको परिणामस्वरूप नेकपा (माले) सशक्त जनाधार भएको पार्टीका रूपमा विकास हुँदै थियो। प्रत्येक गाउँमा गाउँ पार्टी कमिटीका साथै बुद्धिजीवीको क्रान्तिकारी बुद्धिजीवी सङ्घ, महिलाहरूको अखिल नेपाल महिला सङ्घ, किसानहरूको अखिल नेपाल किसान सङ्घ, युवा लिंग, अनेरास्ववियुजस्ता सङ्गठन निर्माण भएका थिए। यति धेरै माया र विश्वास थियो पार्टीप्रति। पार्टीले भनेपछि बलिदान दिन तयार। इतिहासको कालखण्डमा बिनास्वार्थ, घरपरिवार, पेसा, व्यवसाय, पढाइ, आफ्नो व्यक्तित्व विकास गर्ने सबै अवसर त्यागेर पार्टी निर्माणमा लाग्ने भूमिगत पेसेवर योद्धाहरूप्रति उच्च सम्मान छ।

२०४२ सालमा धितालको अस्ताममा १० दिन पार्टी केन्द्रीय कमिटीको बैठक मेरो सम्पूर्ण व्यवस्थापकीय जिम्मेवारीमा सम्पन्न भएको थियो। जीवराज आश्रित कमरेडले हेडक्वार्टर पोखरा बोलाएर मलाई सम्पूर्ण जिम्मेवारी दिनुभयो। बैठकको तयारीदेखि सम्पन्न गर्दा चार महिना लाग्यो। सक्रिय इलाका पार्टी कमिटी, चार तहको सुरक्षा दल, (पोखरा हेमजा धिताल र अस्ताम) खाना-खाजा व्यवस्थापन। कठै, ती कमरेडहरूले बोरा-बोरा आलु, चामल बोकेर माझभट्टीको उकालोमा खुइय सुस्केरा हाल्दै 'कहिले आऊलान् हाम्रा दिन' भनेको आवाज ठोकिन्छ घरिघरि मेरो मानसपटलमा। कार्यक्रम हलमा घण्टी झुन्ड्याएर पिँढीमा डोरी समातेर बस्ने, एक घण्टीमा आवाज सानो, दुई घण्टीमा साउती, तीन घण्टीमा चुपचाप बस्नु, चारपटक टिडटिड गरेपछि फेरि सुरु गर्ने नियम। घण्टी समाउने फरक दिनका फरक तर एकै ठाउँका आमा र दिदीबहिनीहरू। १० दिनसम्म खाना-खाजा बनाउने टिम। १० दिनसम्मका रुटिन। अझै महत्त्वपूर्ण, सुरक्षामा खट्ने कमरेडहरूलाई प्रशिक्षण। अनुगमनमा जानेले ८ राम भन्दा आराम ८८ उत्तर आएमा हाम्रो सुरक्षामा खटिएको भनेर चिन्नुजस्ता कोड भाषा प्रयोग गरी अत्यन्तै कडा मिहिनेतका साथ त्यो बैठक सम्पन्न गरिएको थियो। यदि इमान्दार सेल्टरदाता, बलिदानी भूमिगत पेसेवर कार्यकर्ता नहुँदा हुन् त पार्टीका बैठकमा चर्का बहस, योजना

निर्माण, भेला, बैठक, प्रशिक्षण गरी पार्टी विस्तार कसरी हुन्थ्यो ? त्यही बैठकमा हो मैले झलनाथ, सीपी कमरेडहरूलाई देखेको । गज्जब लाग्थ्यो— गरिब जनताको पार्टीका नेता, ऊ बेला पनि महङ्गा पहिरन देखेर ।

केही अविस्मरणीय घटनाहरू

कठिन परिस्थितिमा टाउकोमा कफन बाँधेर बलिबेदीमा होमिने भूमिगत, अर्धभूमिगत कार्यकर्ताहरूको नामावली, पार्टी निर्माण, विस्तारमा अतुलनीय भूमिकामा रहनुभएका सेल्टरदाताको नामावली मैले लेख्दै गरेको अनुभवको आत्मकथा पुस्तकमा आउने छन् । सात वर्ष लामो काँडाघारी छिचोल्दै, मसानघाट, चिहानमाथि टेक्दै मध्यरातमा एकलै नदी खोलाका तीरहरू हिँड्दा नकाँपेका पाइला सम्झेर लेख्न लाग्दा कलम काँपेको अनुभूति भइरहेको छ ।

अत्यन्तै अनुशासित, इमान्दार कार्यकर्ता भएकाले पार्टी नेताहरूको प्रशंसा नै हुन्थ्यो । तैपनि न्याय नगरेको, कामको मूल्याङ्कन नगरेको, लैङ्गिक विभेद त्यसबेला पनि थियो । पुरुषहरूलाई माथिल्ला कमिटीमा, महिलालाई आफ्नो इलाकाका सचिव मात्र बनाइन्थ्यो । स्वभावैले पद नखोज्ने र कामबाट परिणाम निकाल्ने बानी थियो । बिनाकुनै स्वार्थ समाज रूपान्तरणको महान् अभियानमा लागेका बेला पद गौण रह्यो । कुनै गुनासो नगर्ने, जिम्मेवारी मरेर पनि पूरा गर्ने बानी भएकाले आलोचना, स्पष्टीकरण दिनु परेन । तर एकपटक २०४१ सालको तिहारको बेला थियो । कमरेड केपी ओली पोखरा जेलमा हुनुहुन्छ भन्ने थाहा थियो, भेट्ने तीव्र इच्छा भयो । गोमा देवकोटा दिदीलाई भने— ‘हामीसँग भएको पैसाले खानेकुरा किनेर जेलमा भेट्न जाऊँ ।’ दिदीले नमान्ने कुरै भएन । दुवै जना भूमिगत थियौँ । परिस्थिति अत्यन्तै असहज थियो । पुलिसले चिनेको भए दुवै जना जेल पर्ने निश्चित थियो ।

अनेक मेलोमेसो मिलाएर जेलमा पुग्यौँ । केपी कमरेडलाई एकैछिन टाढैबाट भेटेर फर्केपछि हेडक्वार्टरमा, जहाँ ठूला नेता बस्नुहुन्थ्यो र जहाँ मासिक/त्रैमासिक रिपोर्ट बुझाउनु पर्थ्यो, केपी कमरेडलाई भेटेर आएको कुरा भनेर नसक्दै कमरेड राजन यति रिसाउनुभयो, यति थर्काएर गाली गर्नुभयो कि पुलिसले पिछा गर्‍यो कि भनेर यताउता हेर्दै लिखित आत्मालोचना माग्नुभयो । हुन पनि कति मूर्ख भएछौँ— वारेन्ट थियो, बाघको खोर खोजेर आफैँ काल बेसाउन गएजस्तो । भूमिगत भएको बेला प्रिय नेता भेट्ने चाहनाले जेल जानु मेरो गम्भीर गल्ती थियो । त्यही बेला पुलिसले समाएको भए गोमा दिदी र मेरो अवस्था के हुन्थ्यो । अहिले दिनहुँ देख्न पाइन्छ कार्यक्रम र टीभीमा । आस्था, विश्वास उस्तै छ । न मैले बालकोट टेकेकी छु, न सबै कहानी सुनाउने अवसर

पाएकी छु। मलाई विश्वास छ, उहाँले चिन्नुहुन्छ। किनकि उहाँसँग अद्भुत स्मरणशक्ति छ। पहिलो र अन्तिमपटक मैले पार्टी जीवनमा दुई पानाको लिखित आत्मालोचना बुझाएको त्यही बेला हो।

राती ८ बजे अस्ताम जाने क्रममा झिझिकाको वनमा बाघ मैतिर तेर्सियो। अब आज अन्तिम हुने भयो भनेर थर्रर ज्यान काँप्यो, सम्झें— सहज, सरल बाटो त रोजेकै होइन, मर्नु त छँदैछ—प्रतिक्रियावादीको हातबाट मरे पनि, जङ्गली जनावरबाट मरे पनि। सानैदेखि घाँस—दाउरा गर्न वनपाखा गरेकीले रुखमा चढ्ने सीप थियो, मन दहो पाउँ नजिकैको उत्तिसको रुखमा चढेर बसेँ, रात छिपिँदै थियो। करिब एक घण्टापछि झरेर गन्तव्यतिर लागें।

दिनभरि भदौरे झरी लागेको थियो। त्यो रात रिभान गाउँ पार्टी कमिटीको बैठकको पूर्वयोजना थियो—नगई नहुने, न अहिलेजस्तो टेलिफोन थियो, न कुनै बहानामा ढिलासुस्ती गर्ने बानी। जसरी पनि तोकिएका कार्यक्षेत्रमा जानै पर्थ्यो। धिताल नुवागाउँबाट झम्के साँझमा झर्ने, पानी सिमसिम परेकै थियो। सधैं सहजै तर्ने मर्दिखोला सम्मै थियो। २०४२ भदौ १३ गते, जुन दिन दोस्रोपटक मैले जीवनको आश मारेकी थिएँ। पहिलाभन्दा पानी माथिमाथि आएझैं लाग्यो। मसँग भएको एभरेडी लाइट बालें, मधुरो उज्यालोमा धमिलो मर्दी अनुमान गर्न कठिन भयो। जसै पनि जानु थियो। झोला घाँटीमा भिरेर पर्सेँ। लेउ लागेका चिप्ला ढुङ्गा। बढेको खोला। रातको समय। के चिनोस मुक्तिकामी योद्धा ? उसले आफ्नो धर्म किन छोड्थ्यो, बगाइहाल्यो। यही अन्तिम रहेछ, म मरेको खबर पार्टीलाई कसले पुऱ्याउला, मेरो जिम्मेवारी कसले लेला ? चिन्ता मनुभन्दा नि पार्टीकै। खोलासँगै निकै तलसम्म बगेँ। तल पुगेपछि एउटा मुढो भेटियो। छेउमै ठूलो ढुङ्गा रहेछ। अन्तिमसम्म बाँच्च मानिसले कति सङ्घर्ष गर्नुपर्ने रहेछ, सकेसम्म हिम्मत नहारी बाँचें। चप्पल र टर्च बगाएछ। ओभानो हुने कुरै भएन। घिस्रेर पारि पुगेपछि सबै लुगा निचोरेर लगाएँ। कागजपत्र, पुस्तक सबै भिजे। चप्पलबिनाको रातीको बाटो, पैतालामा बिझेका काँडा निकै लामो समय खिल थिए। भिजेको थकित शरीर। तैपनि किञ्चित कमजोर बनेकी थिइनँ। रिभान पुगी कमरेड सीता गिरीको लुङ्गी, टिसर्ट लगाएँ। आगो तापेर शरीर तातेपछि कहानी सुनाउँदै बैठक सञ्चालन गरेँ।

२०४३ सालको स्थानीय निर्वाचनपछि पञ्चहरूको निगरानी, दमन, धरपकड, गिरफ्तारी, यातना चरमचुलीमा पुगेको थियो। पक्राउ परेकालाई दिएको चरम यातना। कुटाइले लगाएको सटबाहिरबाटै रगत बगेको छोराको यातना देखेका पुरञ्चौरका काफ्ले परिवारका अभिभावकले हामीमाथि गरेको दुर्व्यवहार पनि कम थिएन। घटना

बुझौं, सान्त्वना दिऊं, पीडामा अभिभावक भेटौं भनेर जाँदा सीता गिरी र मलाई काफ्ले परिवार खनिएर 'यिनै राँडीहरूले राजनीति सिकाएर आज छोराले यो यातना पायो, यिनलाई पनि त्यसरी नै कुटेर पुलिसकहाँ बुझाउनुपर्छ' भन्दै कपालका रौ रौ उखेले, कुचाको डाँठ, ढिकी कुट्टा प्रयोग हुने लुडीको लट्टी र दाउराले ढाड, तिघ्रामा सोंठ्याए । निकै बेरको हल्लापछि शिक्षक दीपक आउनुभयो । 'बिन्ती, उहाँहरूलाई छोड्दिनु, बरु मलाई जे गर्नुपर्छ भोलि गर्नु होला' भनेर हामीलाई बचाएर घरमा लानुभयो । बिहान हेर्दा शरीरमा नीलडाम थिए । अहिले पनि ज्वरो आउँदा कपालका जराजरा दुख्छन् ।

२०४१ को फागुनको अन्तिमतिर कास्की दक्षिणपश्चिम इलाका नं. ६ भरतपोखरी, निर्मलपोखरी, कृस्ती र पुम्दीभुम्दी चार वटा गाउँ पञ्चायतको इलाका कमिटीको बैठक खाल्सेमा लीलाधर पौडेल (हाल कास्की जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुख) को घरमा थियो । पुम्दी यदु कमरेडको घरबाट करिब ६ बजे निस्केर फुस्रे खोलाको किनारै किनारा हिँडिरहेकी थिएँ । बायाँ पुम्दीको डाँडो, दायाँ कृस्तीको हरियाली, आफ्नै गतिमा बगेको फुस्रेखोला किनारमा लहलह गर्हुँ, उवा, जौ, तोरी, खान तयार भएका केराउ झुलेका थिए । जनताको बाली नबिगार्नु, नसोधी, नदिएसम्म हात हालेर केही नखानु, तीन आठका नियम पार्टीका निर्देशन मन्त्रजस्तै थिए । भोकले शरीर गलेकै अनुभव हुन्थ्यो, फुस्रेखोलाको हिउँदको सङ्गो पानी चार अञ्जुली पिएर लामो सुस्केरा तान्दै आकाशतिर हेरें । बिहानैदेखि मन अलि गर्हुँङ्गो भएको थियो । 'नथाकौं साथी कुनै साँझमा आउनेछ त्यो दिन हाम्रो माझमा' सम्झें । केही साना चराचुरुङ्गी र पुतली सन्ध्याको आगमनसँगै अत्यन्तै सुनसान खोलाको तिरैतिर हिँड्दै थिए ।

एक्कासि माथिबाट ठूलो आवाज आयो । 'चोर चोर ! आज बल्ल भेटियो, छोड्न हुँदैन' भन्दै १०/१२ जना चिच्याउँदै झरे । भूमिगत महिला, मैमाथि केन्द्रित होला, सहजै अनुमान गरें । आखिर जे परे पनि सामना नगरी सुख थिएन । कति विचलित भइँनँ । बाघ कराएको बाख्रो हराएको भनेझैं भएछ । अघिल्लो दिन त्यही समयमा केराउ चोरी भएको रहेछ, आज पनि त्यही बाटो चोर आउँछ, समातेर कारबाही गर्ने भनेर तयारी अवस्थामा रहेछन् । सानो गाउँमा चोर पक्रियो भनेर ठूलो हल्ला भएपछि कमरेड लीलाधर पौडेल झर्नुभयो । आफ्नो नेता, बैठक चलाउन आउनु भएको, नीलोकालो अनुहार बनाउनु भयो । पञ्च मण्डलेको भीडले एउटी अञ्जान महिलालाई तथानाम गाली गर्दै हिजो कति चोरिस्रू, आज तेरो लास पाछौं भन्दै भौतिक आक्रमण गर्ने तयारी गर्दा लीलाधर कमरेड कठै ! पिलपिल गर्दै मसिनो स्वरमा 'केराउ चोर्ने महिलाजस्तो त लाग्दैन' भन्दै हुनुहुन्थ्यो । मानिस थुप्रिँदै थिए । 'यही हो केराउ चोर, आज छोड्न हुँदैन । पुलिसकोमा बुझाउनुपर्छ' भन्दै भौतिक आक्रमण गर्ने लाग्दा म भने धैर्यतापूर्वक प्रतिउत्तर गर्दै थिएँ,

म अत्यन्तै फलामे अनुशासन भएको जनताको कुनै चिज नदिएसम्म नखाने, नलिने स्वभावगत रूपमा पनि आफ्नो मर्यादामा कठोर थिएँ। केराउ टिप्न त के हेरेको पनि थिइँनँ। त्यो बेला प्रायः मसँगै दैनिक प्रयोगका सामानसाथै पार्टी विधान, मार्क्स, लेनिनका पुस्तक या राम्रा क्रान्तिकारी उपन्यास, कार्ययोजना डायरी, पत्रिकामा राम्रोसँग बेरेको सानो खुकुरी, कुशलतापूर्वक मिलाएको झोला बोकेर हिँड्थेँ। भीडले घेरिसक्यो, म सानिमाको घर जान आएको, स्याङ्जा खानेपानीमा काम गर्छु भन्दै थिएँ, झोला तान भन्न लागे। म देखाउँछु भनेर कुशलतापूर्वक सबै मिलाएर राखेका सामान देखाएँ। केराउ चोर्न आएकी हो भनेर तथानाम गाली गर्दै पिट्नै आए। मृत्युको तरबार सधैं टाउको माथि नै घुमिरहने कठिन यात्रा कति बेला ज्यान जान्छ या पुलिसकोमा पुग्नुपर्छ, ठेगान थिएन। मनेँ परेपछि किन डराउने भनेर पाखुरा सुर्किँदै 'यतिका लोमनेमान्छे, म एउटी महिलामाथि खनिन तपाईंहरूको इज्जत जान्छ। मैले कुनै गलती र अपराध गरेकी छैन। सिङ्गल-सिङ्गल फाइट गरौँ, एक-एक जना इज्जतका साथ आउनुस्' भनेँ। हदै भए मलाई मार्ने हो, तयार छु भनेर झोला पछाडि भिरेर अलिकति अगाडि सरें। 'म पनि एकएक ढालिदन्छु' भनेर चकैँ बोलेँ। भीडमा अलि पाको पञ्च पनि रहेछन्, भन्न थाले- 'कति खतरा आईमाई हो। नचिनेको ठाउँमा सिङ्गल फाइट भन्छे, पढेलेखेजस्ती छ, गलती भए डराउँथी, जिराही रहिछे, हाम्रो बदनाम हुन्छ, छोडिदेऊ।' रातमै सेल्टर परिवर्तन गरी प्यामलाल बरालकोमा पुगेँ। चुप लागेर बसेको भए मलाई थिलोथिलो पारेर मेरो डायरी जफत गर्थेँ। सबैका टेकनाम भए पनि कार्ययोजनासहित पुलिसको चरम यातना सहेर बहुदल नआउँदासम्म जेल हुन्थेँ म। कति चुनौतीपूर्ण थिए ती दिन, सम्झँदा आज पनि आडै सिरिङ्ग हुन्छ। यो घटनाको प्रत्यक्षदर्शी त्यो बेलाका कमरेड भूषण (लीलाधर पौडेल) अहिले पनि मलाई देखासाथ 'साहस भएको नेता' भन्नुहुन्छ।

यी त केही नमुना घटना हुन्। भूमिगत भएको भोलिपल्ट दिउँसो कमरेड भीम सुवेदीको घरमा भएको 'डाक्टर नभएमा' भन्ने पुस्तक पढ्दा सयौँ रोगहरूका बारेमा लेखिएको पुस्तकमा कुनै रोग लाग्ने लक्षण मेरो शरीरमा देखिएको थिएन। २०४६ सालको अन्तिममा निस्कने बेला हाइप्रेसर, कुपोषणबाट लाग्ने रोग, ग्यास्ट्रिक, अल्सर, युरिनसम्बन्धी समस्या, घामको मुख नदेखेकाले पूरा शरीर सुन्निने जस्ता रोगको सिकार बन्नुपर्दा बाँकी जिन्दगी पीडादायक नै थियो।

अझै दुःख त सन्तानसमेत 'अपाङ्गता' भएको बनाउनु परेको, कहिल्यै नपुरिने घाउ पूर्वमालेको चिनो मुटुको खिल बनेको छ। पार्टीकै आयोजनामा जीवराज आश्रित, त्रिलोचन ढकाल, किरण गुरुङ, गोमा देवकोटा लगायत नेताहरूले २०४५ भदौ १० गते मोदनाथरेग्मीको घरमा राती १ बजे विवाह आयोजना गर्नुभएको थियो। केही समयपश्चात्

मेरो पेटमा बच्चा छ, बिदा पाउँभन्दा त्रिलोचन ढकाल (राजन) ले कार्यकर्ताको अभाव छ, जनताको घरमा व्यवस्था गरौंला, तपाईंको ठाउँमा जिम्मेवारी लिने मान्छे छैन भनेर बिदा दिनुभएन। न खोप, न खाना, न आराम, न घामका किरण, जीर्ण शरीर, बाबु सुस्त मनस्थिति र बौद्धिक अपाङ्गता भएको जन्मियो। कति पीडा हुन्छ— शब्दमा लेख्नै सकिदैनं। करिब ९ महिनापछि डा. विश्वबन्धु शर्माले बच्चा पेटमा हुँदा कहाँ हुनुहुन्थ्यो ? के काम गर्नु हुन्थ्यो ? यो बच्चाले घामको किरणसम्म पाएको छैन, बच्चा सुस्त छ भनेको क्षण सबैभन्दा दुःखद दिन थियो। पीडाले त्यहीं ढलेकी थिएँ। श्रीमान् जनपक्षीय प्रधान हुनुहुन्थ्यो। २०४६ फागुन ७ गतेबाट आन्दोलन सुरु थियो। माघ २० गते बाबुलाई अस्पतालमा राखेका बेला राती घेराबन्दीमै उहाँलाई गिरफ्तार गर्‍यो। मलाई बाबुको हालत देखेपछि छोडेको थियो। पोखरा जेलमा नारा लगायो भनेर कमरेड लालबहादुर, पुण्य पौडेल लगायत नेताहरूलाई लमजुड पुऱ्याइएको थियो।

निष्कर्ष

भव्य महल निर्माणमा जगको महत्त्वपूर्ण भूमिका हुन्छ। तर सबैका नजर टल्केका टायल, मार्बल, ग्रेनाइट, सजावटतिर लाग्छन्। परिवर्तित परिस्थितिमा स्वाभाविक पनि हो। इतिहासको कालखण्डमा शोषित पीडित आमजनताको पक्षमा निरङ्कुश पञ्चायतको अन्त्य गरी शोषणरहित, विभेदरहित समाज निर्माण गर्न जुन जिम्मेवारी बहन गरें, नेपाल आमाको कर्मठ छोरीको हैसियतले गर्व गर्छु। अहिलेको पिँढीले कल्पनासम्म गर्न नसक्ने, धेरैका लागि दन्त्यकथा, समकालीन नेता तथा भूमिगत पेसेवर कार्यकर्ताका लागि पनि ती दिनका अनुभव र अनुभूतिहरू अबका दिनमा 'न भूतो न भविष्यति'का अनमोल अविस्मरणीय, अमूल्य सम्पत्ति हुन्।

आजका दिनसम्म पार्टीले लिपिबद्ध रूपमा भूमिगत पेसेवर कार्यकर्ताहरूको सूची तयार गरेर राख्न नसक्नु कमजोर पक्ष हो। बरु राज्यले बहुदल आउने बित्तिकै निकालेको राजनीतिक पीडितहरूको नामावली रातो किताबमा मेरो नाम ३५५ नम्बरमा रहेको थियो। अब अहिले शिक्षकका भेलामा नेताले म पनि शिक्षक थिएँ भन्न नबिर्सैँँ भूमिगत नेताको मुखसम्म नदेखेका, २०६२/०६३ पछि झल्याकझुलुक सभा/समारोहमा देखिएका बढे नेता हुने अवसर पाएका नेताज्यूहरूले म पनि भूमिगत थिएँ भनेको सुन्दा, बाटोमा दुर्घटनामा ज्यान गुमाएकालाई सहिद भनेझैँ लाग्छ। अपाङ्गता भएको छोराका साथ जीवन निर्वाहका लागि, प्रधानाध्यापकको भूमिकामा शिक्षण पेसामा रहे पनि आफ्नो जीवन, जवानी, व्यक्तित्व विकास गर्ने उर्वर उमेर सकेको, पटक-पटक मेरे

बाँचेको, नाफाको जीन्दगी, आशाभरोसा र विश्वासको धरोहर प्यारो पाटीको निर्देशन र जस्तोसुकै जिम्मेवारी बहन गर्न तन्तयार छु ।

नेपाल राष्ट्रिय शिक्षक सङ्गठन, नेपाल शिक्षक महासङ्घ, अपाङ्ग महासङ्घ, अनुशासन आयोग, अखिल नेपाल महिला सङ्घ, नेपाल बुद्धिजीवी परिषद्, पेसागत महासङ्घ राष्ट्रिय अपाङ्गता सङ्गठन नेपालजस्ता जनवर्गीय सङ्गठनको केन्द्रीय कमिटीका रहेर जिम्मेवारी पूरा गरेको अनुभव छ । पार्टी कास्की जिल्ला कमिटी सचिवालय, गण्डकी अञ्चल कमिटी सदस्य, गण्डकी प्रदेश पार्टी संस्थापक सचिवालय सदस्य, दशौँ महाधिवेशन प्रतिनिधिको जिम्मेवारी पूरा गरे पनि अहिले पार्टीको खास जिम्मेवारीबाट बाहिर छु ।

बुर्जुवा शिक्षाको सर्टिफिकेट च्यातेर हिँडेका बेला विश्वकल्याण पराजुलीको घरमा कमरेड खगराज अधिकारी दाइले एसएलसीको एउटा पेपर देऊ, तिमीलाई पछि काम लाग्न सक्छ भनेर धेरै सम्झाएपछि दिएको परीक्षाको रिजल्ट चार महिनापछि घान्द्रुक बुद्धिमान गुरुङको घरमा भएको गोरखापत्रमा पास लिस्टमा देखेर पनि कुनै उत्सुकता थिएन । देशमा बहुदल आयो, सेतीमा धेरै पानी बग्यो, बुद्धिजीवी परिषद्को कार्यक्रममा जनताको बहुदलीय जनवाद र बुद्धिजीवीको भूमिका विषयमा आफ्नो विचार पस्केर तल झर्दै गर्दा कति पढेकी रहिछन्, निकै राम्रो प्रस्तुति लाग्यो भनेको सुनेपछि सर्टिफिकेटले मात्र भए पनि बुर्जुवा शिक्षाको क्षतिपूर्ति गर्ने क्रममा एमएड, एलएलबी उत्तीर्ण गरी कथाले माग्यो भने सबै मार्ग खुला गरेकी छु ।

हिजोको स्कुलिङ फलामे अनुशासन, अदम्य साहस, चुनौती सामना गर्ने क्षमता, नेतृत्व सीप मलाई विभिन्न क्षेत्रमा काम गर्दा, रिता, नमुना, दीपा, विमला र बहुदलपछि लोचना भनेर चिन्नुहुने, सेल्टरदाताका माया, नेता, कार्यकर्ता, समर्थक, शुभचिन्तक लामो पङ्क्ति मेरो अमूल्य सम्पत्ति हुन् । हाम्रा अनुभूति आजको पुस्ताले चाहेको पद नपाउँदा चौबाटोमा बसेर पार्टी नेतालाई तथानाम गाली गर्नेमात्र होइन, पार्टीका उम्मेदवारलाई हराउन कल्पनै गर्न नसकिने हर्कत गर्नेहरूले राम्रोसँग पढ्दा हुन्छ । आजको विरासतमा हाम्रो पुस्ताको त्याग, समर्पण, बलिदानको मूल्य कति छ, नेता स्वयं पनि सच्चिनु आवश्यक छ ।

पार्टी बलियो भएमात्र हामी बलियो हुन्छौँ । नेता बलियो, पार्टी कमजोर हुन सक्दैन । अझै पनि नेपाली जनताको ठूलो हिस्सा नेकपा (एमाले)को साथमा छ । चौतर्फी घेराबन्दी गरेका बेला 'समृद्ध नेपाल : सुखी नेपाली'को परिकल्पना साकार पार्न सिङ्गो पार्टी पङ्क्ति जुरुक्क उठ्न आवश्यक छ । ●